



Replikk: Den doktorale soldat

11.JAN.2022 . 7 MIN READ



Johannes Kibsgaard

Hovedlærer i lederutvikling ved Forsvarets høyskole / Krigsskolen

Denne replikken vil først og fremst bidra til å utfylle grunnene til hvorfor vi har behov for doktorale offiserer. Innledningvis vil jeg likevel ofre noen linjer på å problematisere selve begrepet doktorale offiserer.

Den doktorale soldat

I Forsvarets ansattes kollektive forsøk på å finne ut hva som er forskjellene på offiserer og sersjanter/mestere, har det satt seg en kunstig dikotomi mellom akademisk og erfaringsbasert kunnskap. Sannheten er at dette ikke er svart/hvitt: det er grader av grått, som alt annet som har med mennesker å gjøre. Hæren adresserer dette på en god måte: «Akkurat som offiseren også har betydelige innslag av erfaringsbasert læring i sitt løp, har spesialisten også viktige innslag av akademisk utdanning underveis i sin karriere (2015, s. 40).»

Ved to av Forsvarets høgskoles mest solide (i akademisk forstand) bachelorutdanninger, uteksamineres studentene som spesialister; OR-2-4 (fra 2025), på Lutvann og OR-5 på Jørstadmoen. For sistnevnte beskrives det også i utlysningen av studiet at kadettene etter bestått utdanning er forhåndsgodkjent for direkte opptak til den toårige påbygningen til *Master of Science in Telematics* ved NTNU. Faktum er at det er Forsvarets akademiske spesialistutdanninger – ikke offisersutdanninger – som i størst grad legger til rette for et utdanningsløp som ender opp med doktorgrad. Amerikanerne har kommet så langt at militære skoler selv er i stand til å kreere doktorer fra spesialistkategorien. Krigsskolens kommandérsersjant Christian Ytterbøl er tilknyttet University of Edinburgh og er godt i gang med sitt doktorgradsarbeid innen prestasjonspsykologi – for militær anvendelse!



Nå må vi passe på at pendelen ikke havner i den andre ytterkanten; vi må lande den i midten et sted. Offiserer er også en helt avgjørende enkeltingrediens i sammenhengen vi diskuterer her. De har en unik kompetanse, som spesialister ikke har. Offiserer er bærerne av kompetanse innen militære kjernemråder som f.eks. 1) operasjonskunst, 2) integrering av taktiske delsystemer for å skape et mest mulig effektivt system av systemer og 3) sørge for at operasjoner, taktiske aktiviteter og stridstekniske handlinger bidrar til å oppnå de strategiske målsettingene til landets folkevalgte ledelse. Dermed trenger vi en benevnelse som kan favne alle kategorier profesjonelle militære bedre enn *doktorale offiserer* kan.

Doktorale militære profesjonsmedlemmer kan være en slik benevnelse. Her er det viktig å peke på at denne benevningen nettopp har profesjonsmedlemskapet – og ikke forskerutdanning – som sitt utgangspunkt. Løytnant Kristin Svare Granrustens og doktor oberstløytnant Harald Høiback belyser viktigheten av å holde tungen rett i munnen på dette punktet, slik at egg og høne kommer i riktig rekkefølge. En svakhet

ved benevnelsen doktorale militære profesjonsmedlemmer er likevel at det er en skikkelig munnfull. DMP hadde nok fungert for internt bruk, men hvis det er et mål å

invitere samfunnet for øvrig til å hjelpe til å videreutvikle den militære profesjon, er det sikkert klokt å styre unna trebokstavforkortelser (TBFer). Jeg velger derfor videre å bruke den noe mer kontante benevnelsen *doktorale soldater*.

Hvorfor trenger vi de doktorale soldatene?

Jeg vil først takke Anders Romarheim for at han tok initiativet til å rette oppmerksomhet mot denne tematikken og slutter meg til doktor oberstløytnant Palle Ydstebøs slutning om at dette indikerer at en nerve er truffet. Jeg vil i det følgende søke å både utfylle noen av årsakene Romarheim og replikantene allerede har pekt på. Deretter vil jeg peke på et nytt moment: den doktorale soldatens misjon i beredskap og strid.

Et sentralt punkt Romarheim peker på er verdien av doktorale soldaters bidrag til den offentlige debatten. I så måte kan det for ordens skyld være greit å minne om at gode bidrag på denne fronten ikke fordrer doktorgrad – etterlevelse av akademiske grunnverdier som nysgjerrighet, grundighet, selvkritikk, faglighet og åpenhet for andre perspektiver holder lenge. Fra den alltid like beskjedne våpenarten Kavaleriet er det eksempelvis flere kompetente stemmer uten doktorgrad i bagasjen som bidrar til offentlig debatt og opplysning. Dragonene Terje Bruøygard, Geir Hågen Karlsen, Erik Elden og Silje Johansen Willassen er eksempler på dette. Mitt poeng er at her må ikke dragoner, matroser og offiserer med erfaringsbaserte mastergrader fra Forsvarets høyskole være redde for å slenge seg utpå.

Doktorgrad er altså ikke en forutsetning for å bidra i den offentlige debatten, men jeg er selvsagt enig med Romarheim i at det gir stor merverdi at vi også kan mønstre doktorale soldater – som f.eks. oblt. Tormod Heier – til denne viktige innsatsen. Denne merverdien knytter seg bl.a. til selve kunnskapsbidraget de doktorale soldatene kan forsyne offentlig debatt med. I tillegg, som generalmajor Jon Reichelt avslutter sin

replik med, er merverdien også knyttet til Forsvarets troverdighet som del av et kunnskapsbevisst samfunn.

Jeg verdsetter Romarheims poeng om at den doktorale soldaten kan styrke evnen til å bygge bro mellom militærsamfunnet og sivilsamfunnet det tjener og er en del av. Romarheim bruker bl.a. begrepet folkeforsvaret. Idéen om folkeforsvaret har vært avleggs siden slutten av Den første kalde krigen, men har blitt reaktualisert de siste årene. Jeg har selv tatt til orde for at selv om plan A (høyteknologisk forsvar tett integrert med alliansepartnerne våre) er veldig bra og en åpenbar bærebjelke for norsk sikkerhet, så er den ingen fullverdig kaskoforsikring: det er faktisk fullt mulig at det kan gå råde i denne ene bjelken i løpet av vår vakt. Mitt forslag til *back-up*-plan, går i korte trekk ut på å kunne skape et operasjonsmiljø som gjør det uutholdelig for en okkupant å forbli på norsk jord. Forskningsarbeidet til den doktorale soldaten Sandor Fabian er et kremeksempel på hvordan forskning med utgangspunkt i førstehåndserfaring med militær praksis er med på å utvikle et kunnskapsgrunnlag for hvordan små land som vårt kan forsvare seg når allierte av forskjellige grunner ikke har anledning til spille rollen som redningskorps.

Best før-dato på datakilder fra Forsvarets operasjoner?

Reichelt fremhever at en konsekvens av forskerutdanning (som det å ta en doktorgrad er) er forskerkompetanse. Videre nominerer Ydstebø bl.a. reell erfaringsutvikling som den viktigste funksjonen akademia har internt i Forsvaret. For å oppnå denne erfaringsutviklingen trenger vi soldater med akademiske «verktøy for tenkning og metoder for kunnskapsutvikling» (Ydstebø) – i fruktbart samarbeid med etatens sivile doktorer, naturligvis. På dette feltet – å omdanne vår militære erfaring til kunnskap som gir grunnfjell å bygge videre på – er behovet skrikende. Det er eksempelvis frustrerende å tenke på alle de militære erfaringene fra det langvarige Afghanistanbidraget vårt som står u-forsket. Disse erfaringene har kostet blod og liv (falne, sårede, skadde, selvdrap), tårer (tap av kamerater, en rekke ødelagte eller skadeskutte parforhold) og

skattepengene til folkene som skaper verdier i landet vårt.

Hva slags kunnskap kan vi hente ut av disse erfaringene? Hva med å få håndfast kunnskap om hva slags betingelser og lederskap som gjør at soldater vokst opp i norsk kultur fungerer effektivt i trefninger? Menneskeheten vet ganske mye om dette hvis vi bytter ut *norsk* med f.eks. *amerikansk* eller *israelsk* kultur – det er land med langt flere doktorale soldater enn her til lands. Vi mennesker har etter hvert også ganske solid kunnskap om at den nasjonale kulturen du er en del av påvirker svaret på dette spørsmålet i vesentlig grad. Det er ingen utenfor Norge som kommer til å sette i gang forskning som svarer på hva det er som gjør norske soldater mest mulig effektive, slik at milliardene (eller var det millionene?) vi svir av på kamptrening og lederutvikling gir mest mulig smell for grunkene. Vi trenger norske doktorale soldater som tar initiativ til og leder forskning på fenomener som betyr noe for Forsvaret, men som ingen andre typisk velger å ta for seg.

Militær doktoral beredskapsmentalitet

Den doktorale soldaten har også en beredskapsrolle. En doktoral soldat forbereder seg på krig akkurat som alle andre soldater – ved å vedlikeholde sin militære kompetanse og holde kropp og utrustning klar til kamp. Men doktoren er også beredt til å få sin spisskompetanse som forsker i spill så fort konflikt bryter ut. I antologien *Militær ledelse* går doktor oberstløytnant Harald Høiback ledelsesforskere flest i rette. Han hevder velbegrunnet at ledelse i strid er understudert. En viktig årsak til dette er sviktende evne og/eller vilje til å høste empiri der hvor dette lederskapet utøves – i strid (2019, s. 65).

Den doktorale soldaten har ferdige prosjektskisser, klare for konflikter norske styrker blir involvert i. Noen er beredt til å følge avdelinger i kamp som del av sin forskning på teamdynamikk i strid. Andre er klare til å forske på interaksjonen mellom norske, afrikanske, asiatiske og europeiske stabsmedlemmer i en norskledet

.....

brigadekommandoplass i en enn så lenge ikke-eksisterende FN-misjon. Den militære

profesjonsmedlemsdimensjonen ved den doktorale soldaten styrker vedkommendes evne til å forstå og fortolke underveis og etterpå, noe som kan styrke bekreftbarheten (validiteten) i forskningen. Tilhørigheten forskeren har til miljøet det forskes i og på medfører riktignok både styrker og svakheter (Thagaard, 2002). Dette peker tilbake på den viktige kombinerte effekten vi får av å benytte både militære og sivile forskere som samvirker for å skaffe kunnskap.

Et annet aspekt ved profesjonsmedlemskapsdimensjonen til den doktorale soldaten, er at dette i mange tilfeller er en forutsetning for å være til stede. Dette dreier seg om både den doktorale soldatens selvstendige evne til å ivareta sin egen overlevelse i operasjonsområdet, men også klareringsnivå og legitimiteten den felles uniformen gir til å få være der kampene utkjempes og beslutningene fattes. Innpasset selve uniformen gir vil nok ha spesielt stor betydning for å bli tolerert av alliansepartnere som jobber integrert med nordmenn. Det er selvfølgelig en mulighet for at den doktorale soldat (enten fordi hen blir vel ivrig eller må) ender opp med å legge bort notatblokken en stund, og løsne et skudd eller to eller delta i plan- og beslutningsprosesser. Hans Skjervheim (1996) peker på at å være tilskuer 100% - og ikke deltager - uansett ikke er mulig i åndsvitenskapelig sammenheng (en kategori mye potensiell militær forskning vil falle innunder). Deltagelse i virkeligheten som studeres umuliggjør dog ikke vitenskapelig forskning, men det krever at forskeren tar hensyn til det og benytter en særlig kritisk tilnærming (Krogh, 2003, s. 115).

Jeg har i denne replikken forsøkt å spille videre på og utfylle gode poenger innlederen og de andre replikantene har fremmet. Mitt viktigste bidrag er likevel de nye elementene, hvor jeg retter oppmerksomhet mot behovet for doktorale soldater 1) som kan ta initiativ til og lede forskning som er særlig viktig for (det norske) Forsvaret, siden det ikke uten videre er noen andre som vil gjøre dette, og 2) som kan være fremoverlente og klare, slik at vi kan høste håndfast kunnskap fra skarpe operasjoner langt raskere enn det vi historisk har prestert.

Foto: Professor og offiser Leif Tronstad.

Høiback, H. (2019). Et historisk skråblikk på militær ledelsesforskning. I R. B. Johansen, T. H. Fosse, & O. Boe (Red.), *Militær ledelse*. Vigmostad & Bjørke.

Krogh, T. (2003). *Historie, forståelse og fortolkning innføring i de historisk-filosofiske fags fremvekst og arbeidsmåter*. Gyldendal akademisk.

Skjervheim, H. (1996). Deltakar og tilskodar. I H. Skjervheim (Red.), *Deltakar og tilskodar og andre essays*, (s. 71–87). Aschehoug.

Thagaard, T. (2002). *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode* (2. utg.). Fagbokforlaget.

Utdanningsdirektiv 1: Hæren. (2015). Hæren.

Debatt



Er du enig/uenig med artikkelen eller har en kommentar? Ta kontakt med redaksjonen og send inn ditt synspunkt. Bruk gjerne *style guiden* vår.

Recent Posts

«One hell of an essence and influence» – tre bøker om Cuba-krisen

1.
26.JAN.2022

Utdanningsreformen; best når det gjelder, eller bare godt nok?

2.
25.JAN.2022

Prediksjon og presisjon: Hvor godt kan vi forutsi sikkerhetspolitiske hendelser?

3.
24.JAN.2022

Den norske atomlandsbyen – Om tungtvannets tause forsvarsnettverk, av Jan Ketil Arnulf

4.
24.JAN.2022

Jim Baker makes a call

5.
23.JAN.2022

Tags

A2AD Anmeldelse COIN cyber Cyfor Debatt Dogwatch

Doktrine Etterretningstjenesten FHS FN Forposten

Forsvarets spesialstyrker FSAN HV Hæren Internasjonalisering

Jet Set Kina Kognisjon Konsept Krigshistorie Ledelse

LOAC Logistikk Luftforsvaret Luftled Mangfold MDO

Mentorert Min vei NMT OMT PME Russland Sahel

Satire SFA Sikkerhetspolitikk Sjøforsvaret Sommerlekser

Strategi Taktikk Teknologi

You Might Be Interested In

CYBER

Digital påvirkning som eksistensiell trussel

26.FEB.2021 / ANDERS ROMARHEIM

DEBATT

Scenariostudienes begrensninger, militærteknologiens muligheter og Forsvarets fremtidige innretning

13.NOV.2020 / ØYSTEIN STEIRO SR.

DEBATT

Militær kjernekompetanse innen logistikk

01.AUG.2021 / JON HENRIK LANDSRØD

Navigation

[Om Stratagem](#)

[Mentorering](#)

[PME](#)

[Debatt](#)

[Min Vei](#)

[Bidragsytere](#)

[Tags](#)

© 2022 Stratagem - Published with Ghost - Kontakt Redaksjonen

